

The Dynamic AAC Goals Grid 2: **DAGG-2**

opracowany przez Tobii Dynavox we współpracy z Dynamic Therapy Associates z Kennesaw, Georgia (2014)
wersja polska (tłumaczenie i adaptacja¹): Alina Smyczek (2022)

Wprowadzenie do DAGG-2

Podstawowe cele DAGG-2, czyli „Siatki dynamicznych celów AAC-2”, to zapewnienie metodycznych narzędzi oceny (i ponownej oceny) indywidualnych, bieżących umiejętności w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) oraz pomoc w opracowaniu kompleksowego, dalekosiężnego planu poprawy umiejętności użytkowników AAC na drodze do niezależności komunikacyjnej.

Narzędzie to ma wesprzeć zespół w rozważeniu niezliczonej liczby komponentów, które składają się na skuteczne korzystanie z AAC. Kompleksowa ocena powinna pomóc określić, na jakim poziomie dana osoba się obecnie komunikuje. Na etapie oceny DAGG-2 służy jako lista kontrolna gwarantująca, że wszystkie obszary kompetencji komunikacyjnych wg Janice Light (1989) zostały wzięte pod uwagę. Pozwala zespołowi AAC analizować je, aby pomóc w wyłonieniu optymalnych, kolejnych kroków interwencji.

Podczas ponownej oceny i pomiaru postępów w procesie nabywania umiejętności wartościowym narzędziem staje się hierarchiczny łańcuch wypowiedzi stosowany podczas osiągania każdego z wyznaczonych celów. Umożliwia on zespołowi potwierdzenie powiększania się niezależności osoby korzystającej z AAC, nawet na najbardziej podstawowym poziomie umiejętności komunikacyjnych. Pozwala śledzić i potwierdzać postępy ku niezależności czynione nawet bardzo małymi krokami. Cele można wyznaczać i osiągać bazując na niewielkich zmianach.

Naszym zamysłem jest, aby DAGG-2 pomagał uzyskać całościowy obraz osoby potrzebującej AAC, zarówno podczas oceny, jak też opracowywania celów na dziś i na jutro. Cele na dziś skupiają się na promowaniu sukcesu w ramach bieżącego poziomu niezależności komunikacyjnej osoby we wszystkich czterech obszarach kompetencji. Cele na jutro opierają się na prognozach przyszłych możliwości, potrzeb, ograniczeń i wynikających z nich możliwości nauczania w zakresie tych kompetencji (Beukelman i Mirenda, 2005).

Jak używać DAGG-2

Nie ma jednego sposobu wykorzystania DAGG-2 w ocenie i planowaniu interwencji. Rozważ następujące warianty²:

- Jeśli używasz DAGG-2 do oceny/diagnozy nowego kandydata na użytkownika AAC:

KROK 1:

We wstępnej ocenie, w oparciu o obserwowalne zachowania komunikacyjne, określ poziom umiejętności komunikacyjnych, odnosząc się do **Kontinuum Poziomów Umiejętności Komunikacyjnych**. Pomoże to uzyskać wgląd w obecne i potencjalne umiejętności oraz mocne strony kandydata.

KROK 2:

Wybierz odpowiednie cele do realizacji w jednym lub kilku obszarach **kompetencji komunikacyjnych**. Zaznacz rodzaj wypowiedzi/poziom wsparcia z **Łańcucha wypowiedzi**, aktualnie niezbędny do skutecznej komunikacji w danym zakresie.

---

¹ W zakres adaptacji wchodzi: dostosowanie języka przetłumaczonych sformułowań, by były zrozumiałe dla polskiego środowiska związanego z AAC, zmiana opisu i celów związanych z kompetencjami językowymi, w ślad za prawidłami rozwoju gramatyki i składni języka polskiego.

² Bardziej szczegółowy opis komponentów DAGG-2 i studium przypadku umieszczono w dodatku na stronie 15.

KROK 3:

Użyj **Arkusza celów AAC**, aby zapisać konkretne długoterminowe i/lub krótkoterminowe cele dla danej osoby. Pomyśl o tym, co dana osoba robi w ciągu dnia, aby zidentyfikować partnerów komunikacyjnych i aktywności/sytuacje, w których można kształtować docelowe umiejętności. Aktywności/sytuacje, które występują często i są motywujące, zapewnią więcej okazji do ćwiczeń nabywania kolejnych kompetencji.

- Jeśli używasz DAGG-2 do ponownej, okresowej oceny/ rediagnozy użytkownika AAC:

KROK 1:

Wróć do **Arkusza celów AAC**, zaznacz postępy w poziomie podpowiedzi z **Łańcucha podpowiedzi** za pomocą innego koloru pisaka lub poprzez wstawienie daty ponownej oceny.

KROK 2:

Okresowo korzystaj z **Raportu postępów** odnośnie celów AAC, aby rejestrować progres w każdym obszarze kompetencji i/lub w Poziomie Umiejętności Komunikacyjnych w odstępach czasowych odpowiednich dla środowiska, w którym pracujesz.

KROK 3:

Dokonaj przeglądu celów, aby ponownie wyznaczyć/zaplanować potencjalny progres.

Zauważ, że za pomocą niniejszego narzędzia można mierzyć postęp osoby na kilka sposobów:

- przemieszczanie się na Kontinuum Poziomów Umiejętności Komunikacyjnych
- opanowanie większej liczby celów w określonym obszarze kompetencji komunikacyjnej
- opanowanie większej liczby celów w większej liczbie obszarów kompetencji komunikacyjnych
- opanowanie większej liczby celów w ramach poziomu umiejętności
- zmniejszenie zakresu koniecznych podpowiedzi.

Kontinuum Poziomów Umiejętności Komunikacyjnych³

emergent	emergent transitional	context dependent	transitional independent	independent
początkujący	początkujący, przejściowy	zależny od kontekstu	przejściowy ku niezależności	niezależny

na podstawie „Communicative Independence Model” opracowanego przez dr Patricię Dowden, certyfikowaną logopedkę z Uniwersytetu stanu Waszyngton w 2014 roku

Skorzystaj z poniższego przewodnika, aby uzyskać wgląd w obecne oraz potencjalne, docelowe umiejętności i mocne strony. Zaznacz wypowiedzi, które najlepiej opisują obserwowalne zachowania komunikacyjne danej osoby. Możesz nie zaznaczyć wszystkich pól w danym obszarze umiejętności. Może się również okazać, że zaznaczyłaś/eś pola na więcej niż jednym poziomie umiejętności.

³ W języku angielskim zastosowane w narzędziu określenia „emergent”, „context dependent” etc. dotyczą nie tylko poziomu umiejętności, ale bywają bezpośrednim określeniem użytkownika AAC na danym poziomie: np. „emergent communicator”, „context dependent AAC user”. W języku polskim nazwy poziomów umiejętności komunikacyjnych uzyskane w wyniku dosłownego tłumaczenia z jęz. angielskiego rodzą trudności pragmatyczne i interpretacyjne. O ile można powiedzieć po polsku, że u kogoś „wyłaniają się umiejętności”, to „Poziom wyłaniający się”(podczas, kiedy nie opisano go inaczej!), albo „Wyłaniający się użytkownik AAC” brzmi karykaturalnie. Przewidując, że słownictwo użyte w polskiej wersji DAGG-2 wejdzie do słownika używanego przez środowisko AAC, a także dbając o późniejsze jego zastosowania zachodzi potrzeba wprowadzenia innych sformułowań. Warto, by można było nimi określić zarówno poziom, jak i samego użytkownika. Zaproponowano: początkujący – początkujący przejściowy – zależny od kontekstu – przejściowy ku niezależności – niezależny.

1. Poziom umiejętności: początkujący (emergent)	2. Poziom umiejętności: początkujący przejściowy (emergent transitional)
<p>rozumienie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Brak zrozumienia lub ograniczone rozumienie, że symbole (np. obrazy, słowa) reprezentują pojęcia. ☐ Zdjęcia mogą, ale nie muszą, pomagać w zwiększaniu zrozumienia i ekspresji. ☐ Trudno określić, na ile osoba rozumie mowę. 	<p>rozumienie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Reaguje na zwyczajowe gesty, np. <i>chodź, odejść, dzień dobry, do widzenia</i>. ☐ Rozumie, do czego służą codziennie używane przedmioty. ☐ Zdjęcia wydają się pomagać w zwiększaniu zarówno rozumienia, jak i ekspresji. ☐ Może zacząć wykonywać polecenia w ramach znanych nawyków i czynności.
<p>ekspresja</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Może komunikować się najskuteczniej za pomocą wyrazu twarzy, języka ciała, gestów naturalnych i/lub zachowań (społecznie akceptowanych lub nie). ☐ Może wyrażać aprobatę (np. poprzez uśmiech) lub odmowę (np. poprzez odwrócenie się), ale nie być w stanie rzetelnie odpowiadać na inne pytania wymagające odpowiedzi <i>tak/nie</i>. ☐ Może mieć ochotę lub próbować komunikować się w znajomym otoczeniu, podczas motywujących aktywności. ☐ Wymaga pomocy partnera komunikacyjnego, by się skutecznie porozumieć (np. poprzez zawężanie wyborów, konieczność interpretacji gestów/mowy ciała/zachowań). ☐ Zachowania sensoryczne (np. kołysanie się, wkładanie przedmiotów do ust) są bardzo ważne dla tej osoby, za ich pomocą się uspokaja. Spośród aktywności sensorycznych daje się wyłonić jej preferencje i antypatie. 	<p>ekspresja</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Rozumie symbole (np. zdjęcia, obrazki) wyobrażające konkretne przedmioty. ☐ Zaczyna używać dosłownych i prostych symboli (np. symboli 3D, fotografii, symboli dosłownych) podczas motywujących aktywności. ☐ Do przekazania informacji używa pojedynczego symbolu. ☐ Może używać gestów, mowy ciała, mimiki lub zachowań celowych (np. wskazywania, pokazywania, podawania). Jednak celowość / skuteczność tych zachowań komunikacyjnych zmienia się z dnia na dzień lub z aktywności na aktywność.
<p>interakcje społeczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Reaguje na znajome osoby i/lub na motywujące aktywności. ☐ Odpowiada na działania innych w znanych, motywujących sytuacjach, np. „przybija piątkę” lub przytula się, gdy ktoś otwiera ramiona. ☐ Może reagować na bliskość fizyczną, np. patrząc, uśmiechając się lub sięgając. 	<p>interakcje społeczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Pokazuje wyraźne preferencje dla określonych obiektów, zajęć i osób. ☐ Może zacząć wykazywać gotowość do interakcji społecznych w określonych sytuacjach. ☐ Nie używa symboli do interakcji społecznych.
<p>czytanie/pisanie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Może nie być zainteresowany czytaniem lub zajęciami na bazie książek. 	<p>czytanie/pisanie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Może wykazywać początkowe zainteresowanie uczestnictwem we wspólnym czytaniu i/lub zaczyna bardziej niezależnie angażować się w aktywności z książkami. ☐ Może być w stanie zidentyfikować własne imię i kilka innych często spotykanych wyrazów.
<p>inne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Korzystanie z udostępnionych form AAC może być niekonsekwentne. ☐ Coraz efektywniej korzysta ze wsparcia partnerów komunikacyjnych. 	<p>inne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Korzystanie z udostępnionych form AAC może być niekonsekwentne. ☐ Coraz efektywniej korzysta ze wsparcia partnerów komunikacyjnych.

3. Poziom umiejętności: zależny od kontekstu (context dependent)	4. Poziom umiejętności: przejściowy ku niezależności (transitional independent)
<p>rozumienie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Rozumie fotografie lub symbole obrazkowe reprezentujące obiekty, czynności (np. <i>biegać, malować, jeść</i>), ludzi i sytuacje. ☐ Zaczyna rozumieć bardziej abstrakcyjne symbole (np. <i>myśleć, duży, gorący, mało</i>). ☐ Postępuje zgodnie z prostymi poleceniami zarówno w znanych, jak i nieznanach sekwencjach czynności. ☐ Rozumie generalne reguły konwersacji i je stosuje. 	<p>rozumienie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Rozumie treści rozmów równie dobrze, co rówieśnicy. ☐ Wykonuje ustnie wyrażone proste i złożone polecenia.
<p>ekspresja</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Wykorzystuje kombinację dostępnych sposobów komunikacji (np. gesty/wskazywanie, symbole, mowa/wokalizacje i urządzenie). ☐ Spontanicznie stosuje przedmioty i symbole aby komunikować podstawowe potrzeby i rozmaite prośby. ☐ Zaczyna używać symboli do komentowania i/lub zadawania pytań ze wsparciem. ☐ Najlepiej komunikuje się w sytuacjach powtarzalnych, na znajome tematy i ze znanymi osobami. ☐ Zaczyna łączyć dwa lub więcej symboli do tworzenia dłuższych wypowiedzi, np. używa zwrotów: <i>chcę ....., nie chcę ....., pomóż ....., jeszcze ....., nie ma ....., trzeba ....., lubię ....., tam/tu (jest) .....</i> 	<p>ekspresja</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Komunikuje się na różne tematy zarówno ze znanymi, jak i nieznanymi partnerami komunikacyjnymi. ☐ Konsekwentnie łączy 2 lub więcej symboli tworząc wiadomości dłuższe lub bardziej różnorodne pod względem funkcji (zamiarów) komunikacyjnych, np. komentarze, pytania, informowanie itp. ☐ Posługuje się szerszym zakresem słownictwa w jego/jej narzędziu do komunikacji. Komunikuje się nie tylko w sytuacjach powtarzalnych, spontanicznie sięga po nowe słownictwo.
<p>interakcje społeczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Inicjuje rozmowy i interakcje społeczne ze znajomymi partnerami komunikacyjnymi. ☐ Korzysta z pomocy przy podjęciu kolejnych wymian w konwersacji. ☐ Adekwatnie odpowiada na rutynowe pytania znajomych partnerów komunikacyjnych. 	<p>interakcje społeczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Używa społecznie akceptowanych komentarzy i pytań inicjując rozmowę ze znanym partnerem. ☐ Adekwatnie odpowiada różnym partnerom komunikacyjnym na pytania rutynowe.
<p>czytanie/pisanie</p> <p>Umiejętności czytania i pisania zmierzają ku:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ identyfikacji liter alfabetu, ☐ łączeniu niektórych liter z odpowiadającymi im dźwiękami, ☐ identyfikacji długości i kształtu wyrazów, ☐ czytaniu małej liczby wyrazów o wysokiej częstotliwości użycia, ☐ czytaniu i pisaniu własnego imienia, ☐ początkom pisania wyrazów, choć niekoniecznie poprawnie. 	<p>czytanie/pisanie</p> <p>Umiejętności czytania i pisania, zmierzają ku:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ zwiększonej świadomości relacji litera – głoska, ☐ większej liczbie słów odczytywanych całościowo, ☐ prawidłowym pisaniu/literowaniu prostych słów, ☐ rozumieniu związku między słowami wypowiedzianymi a wydrukowanymi, ☐ tworzeniu wyrazów z 2–3 gotowych sylab, ☐ wybieraniu odpowiedniej dla kontekstu formy czasowników rdzeniowych (np.: <i>być, mieć</i>) spośród propozycji wyrazowych, ze wsparciem symbolami lub bez, ☐ wybieraniu odpowiedniej dla kontekstu formy fleksyjnej zaimka (np. <i>to, coś</i>) lub/i zaimka osobowego (<i>ja/ty/on/ona/my/wy/oni</i>), ☐ wybieraniu odpowiedniego przymyka

	<p>wyrażonego wyrazem lub wyrazem połączonym z symbolem,</p> ☐ początkom korzystania z predykcji, zwłaszcza ze wsparciem symbolami, ☐ czytaniu materiałów drukowanych nieco poniżej poziomu rówieśników.
inne	inne
☐ Może nadal korzystać z pomocy znanego partnera komunikacyjnego do satysfakcjonującego komunikowania się, zwłaszcza gdy temat, partner lub środowisko są nowe.	☐ Widoczne w obsłudze systemu silne „mapowanie mentalne” tego, gdzie pojęcia/hasła znajdują się w urządzeniu, z uwzględnieniem symboli nawigacyjnych.
☐ Przy wsparciu partnera komunikacyjnego potrafi stosować proste strategie (np. powtarzać), aby naprawić komunikację, gdy ta się załamie.	☐ Potrafi korzystać z różnych strategii, gdy nie jest zrozumiana/y; niekiedy przy wsparciu partnerów komunikacyjnych.
	☐ Programuje zawartość urządzenia do komunikacji, prosi o dodanie potrzebnego słownictwa.

5. Poziom umiejętności: niezależny (independent)	Uwagi: dodatkowe obserwacje dot. komunikacji w każdym obszarze umiejętności, jak np. mocne strony, bariery, inne modalności komunikacji itp.
rozumienie	rozumienie
☐ Rozumie komunikaty i polecenia tak samo jak osoby w tym samym wieku.	
ekspresja	ekspresja
☐ Łączy symbole, pismo i frazy do komunikowania się na różne tematy, podobnie jak rówieśnicy. ☐ Potrafi rozwinąć myśl w rozmowie. ☐ Używa odpowiednich rozwiązań, by wygenerować dowolną formę fleksyjną potrzebną do wypowiedzi (np. znaczników gramatycznych, tablic wyskakujących z wariantami form gramatycznych lub z pisma, predykcji).	
interakcje społeczne	interakcje społeczne
☐ Umiejętności interakcji społecznych w różnych środowiskach i aktywnościach są podobne do przejawianych przez rówieśników.	
czytanie/pisanie	czytanie/pisanie
☐ Umiejętności czytania i pisania są podobne jak u większości rówieśników.	
inne	inne np. otoczenie, ulubiony partner/rzy komunikacji, motywujące aktywności/tematy, zachowanie itp.
☐ Potrafi korzystać z różnych strategii naprawczych, gdy nie zostanie zrozumiana/y. ☐ Prezentuje gotowość do korzystania ze sposobów zwiększenia szybkości wypowiedzi np. przez podpowiadanie słów (predykcję), nawet, jeśli nie ma stałego dostępu do tych funkcji. ☐ Potrafi na urządzeniu zaprogramować potrzebne treści/przekaz (np. do opowiadania o ważnym fakcie).	

PODSUMOWANIE POZIOMU UMIEJĘTNOŚCI KOMUNIKACYJNYCH

W poniższej tabeli zaznacz Poziom Umiejętności Komunikacyjnych dla każdego obszaru umiejętności, aby uzyskać jak najpełniejszy obraz danej osoby.

	POZIOM UMIEJĘTNOŚCI					uwagi
	początkujący	początkujący przejściowy	zależny od kontekstu	przejściowy ku niezależności	niezależny	
rozumienie	☐	☐	☐	☐	☐	
ekspresja	☐	☐	☐	☐	☐	
interakcje społeczne	☐	☐	☐	☐	☐	
czytanie/ pisanie	☐	☐	☐	☐	☐	
inne	☐	☐	☐	☐	☐	

Łańcuch podpowiedzi⁴

Wyznaczając cele do realizacji zaznacz przy każdym z nich rodzaj podpowiedzi/poziom wsparcia aktualnie niezbędny do wykonania danego kroku/zadania. Potencjalne podpowiedzi zastosowane w niniejszym narzędziu tworzą hierarchiczny łańcuch.

Legenda dotycząca poziomów podpowiedzi zastosowana w tabelach celów:

- **CO: cel osiągnięty**, ew. zachowanie pojawia się przy zastosowaniu podpowiedzi naturalnych, jak przerwa z oczekiwaniem na odpowiedź lub inne niewerbalne oznaki oczekiwania odpowiedzi ze strony partnera komunikacyjnego, np. specyficzny język ciała (rozłożenie ramion lub mimika: uniesienie brwi, wpatrywanie się)
- **PP: podpowiedź pośrednia**, czyli nie wprost; naprowadzanie użytkownika poprzez pytania otwarte (np. „i co teraz?”) lub poprzez gesty lub wskazywanie elementów otoczenia, ew. werbalnie, poprzez wypowiedzenie pierwszej sylaby pożądanego słowa, rozpoczęcie zdania, które użytkownik ma dokończyć
- **PS: podpowiedź bezpośrednia słowna**, czyli wypowiedzenie oczekiwanej wypowiedzi przez partnera komunikacyjnego, czasem z zapowiedzią „ja powiedziałabym: N” albo „wypada/można/trzeba powiedzieć N”, „Odpowiedz to: N”
- **PG: podpowiedź bezpośrednia gestem wskazywania**, czyli partner komunikacyjny pokazuje użytkownikowi, jakie hasło/a w narzędziu ma kolejno wskazać/wybrać,
- **PF: pomoc fizyczna**, czyli partner komunikacyjny wskazuje/wybiera hasło/hasła w wypowiedzi fizycznie, wspomagając rękę/wskaźnik użytkownika.

⁴ ang. Chain of Cues Prompting Hierarchy

Kompetencje komunikacyjne użytkownika AAC

Kompetencje językowe

Poziom umiejętności	Cele		Rodzaj odpowiedzi				
początkujący	☐	☐ CO	Komunikuje się zachowaniem (np. spojrzeniem, wskazaniem, przyciągnięciem partnera) w celu żądania rzeczy/akcji, odpowiedzi, komentarza czy interakcji społecznej.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Odrzuca niepożądane propozycje lub elementy poprzez zachowanie (np. krótkie spojrzenie z dezaprobatą, kręcenie głową, kontakt wzrokowy, grymas lub dotyk).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Zachowaniem akceptuje propozycje, aktywności i/lub oferowane przedmioty.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Wykazuje zamiar komunikowania się z partnerem, np. poprzez użycie jednopolewego komunikatora podczas rutyny, wspólnego czytania, czy do wyrażenia prośby o powtórzenie preferowanej czynności (<i>jeszcze</i>).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Sygnalizuje pragnienie czegoś (np. gestem, za pomocą urządzenia, werbalnie).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Angażuje się podczas pojedynczej wymiany komunikacyjnej (np. z użyciem gestu, wskazywania, mimiki, spojrzenia).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Podziela uwagę z partnerem w aktywnościach z przedmiotem.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
początkujący przejściowy	☐	☐ CO	Wykorzystuje konsekwentnie co najmniej 3 sygnały, aby kontrolować swoje najbliższe otoczenie (np. <i>jeszcze</i> , <i>pomóż</i> lub <i>już/stop/koniec/przestań</i>). Może używać przedmiotów, znaków manualnych lub ich przybliżeń, obrazków, słów lub ich przybliżeń.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Upomina się, komentuje, oznacza/etykietuje/nazywa rzeczywiste przedmioty pojedynczym symbolem rzeczownika, spośród 2 lub więcej symboli w znanej procedurze/kontekście.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Upomina się, komentuje, oznacza/etykietuje/nazywa znajomą, konkretną aktywność za pomocą pojedynczego symbolu czasownika, spośród 2 lub więcej symboli w znanej procedurze/kontekście.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Używa komunikatorów z jednym przyciskiem w znanych kontekstach, aby uczestniczyć w aktywności, podtrzymać lub wydłużyć interakcję.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
zależny od kontekstu	☐	☐ CO	Używa rzeczowników z różnych kategorii, uwzględniając 7 kategorii z 5 przykładami w każdej z nich.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Posługuje się abstrakcyjnymi pojęciami opisowymi: ilościowymi (np. <i>wszystko</i> , <i>długo</i>), jakościowymi (np. <i>ładny</i> , <i>brudny</i>), przestrzennymi (np. <i>blisko</i> , <i>z tyłu</i>), co najmniej dwoma w każdej z wymienionych kategorii.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Wykorzystuje wyuczone konstrukcje zdań, tworząc wyrażenia składające się z co najmniej dwóch słów/hasel ⁵ , (np. <i>(ja) chcę _____</i> , <i>(ja) nie chcę _____</i> , <i>(ja) mam _____</i> , <i>nie ma _____</i> , <i>trzeba _____</i> , <i>tam/tu _____</i> , <i>pomóż _____</i>), podczas czynności rutynowych lub w zaaranżowanych, powtarzalnych sytuacjach.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Wykorzystuje pojęcia określające działanie (co najmniej 10 czasowników w różnych sytuacjach).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐ CO	Tworzy nowe (dotąd nie modelowane) proste zdania składające się z co najmniej dwóch słów/hasel.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐

⁵ Hasło (ang. item): element umieszczony w pojedynczym polu/komórce pomocy komunikacyjnej: zdjęcie, piktogram, wyraz, fraza, zdanie, litera, cyfra, znak interpunkcyjny itp.

	☐	co ☐	Używa prawidłowo co najmniej trzech zaimków osobowych.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	W wypowiedziach odpowiednio znajduje/dobiera lub tworzy liczbę mnogą rzeczowników.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Tworzy wyrażenia przyimkowe – niekiedy eksperymentalnie – z co najmniej trzema przyimkami.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	W wypowiedziach odpowiednio znajduje/dobiera lub tworzy formy odmiany rzeczowników przez co najmniej 2 przypadki poza mianownikiem.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	W wypowiedziach odpowiednio znajduje/dobiera lub tworzy formy czasu przeszłego, teraźniejszego i przyszłego czasowników.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Rozumie zależność głoska – litera.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Zaczyna sensownie łączyć litery, np. rozpoczyna od właściwej litery w nagłosie, podejmuje pierwsze udane próby pisania konkretnych wyrazów.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
przejściowy ku niezależności	☐	co ☐	Przekazuje informację w logiczny sposób, aby odtworzyć (powtórzyć) lub opowiedzieć historię (narracja).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Pyta i odpowiada, odtwarzając różne gotowe skrypty konwersacyjne.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Tworzy nowe (niewyuczone) wypowiedzi z co najmniej 3 elementów, łącząc symbole/słowa, frazy, literowanie.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Posługuje się abstrakcyjnymi pojęciami opisowymi: ilościowymi, jakościowymi, przestrzennymi (co najmniej 6 pojęć w każdej kategorii).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Potrafi wykorzystać dostępne symbole/słowa i frazy w celu przekazania nowego znaczenia lub zastąpienia słowa/pojęcia, które nie jest dostępne (np. poprzez omówienie).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	W wypowiedziach odpowiednio znajduje/dobiera lub tworzy formy odmiany przez rodzaj (np. by sprecyzować kucharz/kucharka lub by uzyskać formy: smutny/smutna).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	W wypowiedziach odpowiednio znajduje/dobiera lub tworzy formy trybu rozkazującego czasowników.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Tworzy prawidłowo wyrażenia przyimkowe z co najmniej pięcioma przyimkami.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Rozpoznaje krótkie wyrazy oraz części wyrazowe o wysokiej częstotliwości, używa ich aby utworzyć nowe słowa, np. <i>nie+ważne</i> , <i>ty+dzień</i> , <i>od+robić</i> , <i>za+leżeć</i> itp.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
niezależny	☐	co ☐	Tworzy wypowiedzi zawierające więcej niż trzy pojedyncze słowa, frazy, gotowe wyrazy.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Kreatywnie wykorzystuje istniejące słownictwo, aby opisać nowe słowo/pojęcie spoza urzędzenia; wyjaśnia, definiuje.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Konstruuje zdania złożone współrzędnie i podrzędnie (np. używa <i>i</i> , <i>bo</i> , <i>ponieważ</i> , <i>dlatego</i>).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Używa pytań nawiązujących do uprzedniej wymiany zdań, np. <i>A ja?</i> , <i>A ty?</i> , <i>A oni?</i> .	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Prezentuje umiejętności pisowni na poziomie wieku z/lub bez predykcji.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	W wypowiedziach odpowiednio znajduje/dobiera lub tworzy pożądane formy przymiotników/przysłówek uwzględniając stopniowanie.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	co ☐	Używa różnych przedrostków i przyrostków, by tworzyć nowe, pożądane dla kontekstu wypowiedzi warianty czasowników.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐

Kompetencje operacyjne

Poziom umiejętności	Cele		Rodzaj podpowiedzi				
początkujący	☐	CO	Kieruje wzrokową, słuchową lub fizyczną uwagę na elementy systemu AAC poprzez skupienie, zauważanie, patrzenie lub mobilizację do działania.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Demonstruje zaangażowanie w korzystanie z narzędzi AAC (np. dotyka, eksploruje, wciska przełącznik itp.), niekoniecznie z zamiarem komunikacyjnym.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
początkujący przejściowy	☐	CO	Przynosi/dopomina się narzędzi AAC w rutynowych lub znanych aktywnościach z przypomnieniami od partnerów w razie potrzeby.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Przygotowuje narzędzia AAC do użytku, w razie potrzeby – po przypomnieniu partnera komunikacji.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Lokalizuje słownictwo często jej/mu potrzebne z powodu rutyny dnia lub osobistych zainteresowań (np. wyrażające prośby o wysoce motywujące przedmioty/czynności, częste odczucia, potrzeby, pozdrowienia).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Demonstruje wczesne umiejętności nawigacyjne, jak np. korzystanie z komend/klawiszy „następna strona” lub „wstecz”.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Demonstruje świadomość, że system AAC wymaga regulacji (np. nie działa lub trzeba poprawić głośność) poprzez wpatrywanie się, wyciszenie lub przejście do działania.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Demonstruje zdolność do włączania/wyłączania systemu AAC (lub prosi o to) w razie faktycznej potrzeby.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
zależny od kontekstu	☐	CO	Prosi o pomoc, jeśli sprzęt wymaga regulacji/interwencji.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Dostosowuje głośność do otoczenia.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Demonstruje umiejętność ładowania i dbania o urządzenie (lub prosi o to).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Dostosowuje pozycję ekranu lub własną (lub prosi o to), aby uzyskać najlepszą widoczność i dostęp do systemu.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Przechodzi do odpowiedniej strony/hasła/słownictwa w znanym temacie lub kontekście.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Nawiguje według kategorii rzeczownikowych (szuka potrzebnych rzeczowników w odpowiednich kategoriach).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Demonstruje zdolność do zarządzania prostymi operacjami w oknie wypowiedzi (np. „wyczyść”, „usuń”).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Aktywnie uczestniczy w dodawaniu słownictwa wybierając symbole, lokalizację lub wybierając z oferowanych wariantów haseł.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Dostrzega potrzebę przeniesienia systemu AAC (tablic, poszczególnych narzędzi) z jednej aktywności lub środowiska do innej/innego. Prosi partnera o pomoc w zagwarantowaniu dostępności systemu.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
przejściowy ku niezależności	☐	CO	Dostrzega potrzebę dodatkowych tematów lub słownictwa w systemie i zaczyna aktywnie uczestniczyć w programowaniu lub w procesie programowania (np. wybiera przycisk „edytuj”/„modyfikuj”).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Dostosowuje głośność i szybkość syntezy mowy odpowiednio do środowiska.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Przechodzi do odpowiedniej strony/wiadomości/słownictwa w kontakcie z nowymi partnerami i tematami.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	CO	Nawiguje między różnymi typami wiadomości lub narzędziami, jak np. komunikaty gotowe (banki wiadomości), tworzenie wypowiedzi z symboli, z wyrazów, literowanie na klawiaturze.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐

	☐	☐	Nawiguje według kategorii gramatycznych (rozumie podział na rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, przysłówki, przymyki, zaimki, liczebniki itp.; odnajduje potrzebne słowo w odpowiedniej kategorii gramatycznej).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Demonstruje zdolność do modyfikowania wypowiedzi komponowanej w oknie wypowiedzi (np. przemieszcza się po układanym tekście, zamienia, wstawia lub kasuje elementy ciągu).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
niezależny	☐	☐	Zaspokaja swoje potrzeby komunikacyjne kreatywnie łącząc w ramach używanego systemu różne typy komunikatów lub narzędzi, np.: komunikaty gotowe (banki wiadomości), tworzenie wypowiedzi z symboli, z wyrazów, literowanie na klawiaturze.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Organizuje usprawnienia/modernizacje sprzętu, z którego korzysta do komunikacji; rozwiązuje problemy, inicjuje procedury naprawcze.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Samodzielnie dodaje słownictwo, posługując się używanym oprogramowaniem.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Demonstruje zdolność niezależnego dostępu do elektronicznych urządzeń/aplikacji/usług zewnętrznych (np. telefon, komputer, kontrola otoczenia, e-mail, sms, sklep internetowy, portal społecznościowy).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Z własnej inicjatywy przechowuje pliki, wiadomości i rozmowy.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Rozumie działanie funkcji oprogramowania, z którego korzysta (jak np. ustawienia, funkcje edycji, ustawienia przewidywana słów (predykcji) czy wyjątków wymowy).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐

Kompetencje społeczne (pragmatyczne)

Poziom umiętności	Cele		Rodzaj wypowiedzi				
początkujący	☐	☐	Komunikuje się przez zachowania: uśmiechanie się, machanie do kogoś, zabawę naprzemienną na bazie przedmiotu. Rozumie koncepcję <i>przyczyna społeczna – skutek</i> .	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Reaguje na komunikaty wyrazem twarzy, gestykulacją, wyciszeniem lub przejściem do działania.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Czasem odwołuje się do partnera komunikacyjnego podczas interakcji poprzez krótkie spojrzenie, skiniecie głową, kontakt wzrokowy, bliskość lub dotyk (wspólna uwaga).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
początkujący przejściowy	☐	☐	W aktywnościach komunikuje umówionymi sygnałami (a nie zachowaniem) <i>jeszcze</i> lub <i>już/koniec</i> ; może potrzebować wypowiedzi partnera komunikacji.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Prowadzi konwersacyjną wymianę w znanych aktywnościach lub w interakcjach w formule „bez możliwości popełnienia błędu” (np. podczas czytania uczestniczącego z jedną nagrany na komunikatorze frazą).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Odpowiada na inicjowanie lub zakończenie interakcji za pomocą jednoelementowej wypowiedzi, np. <i>Cześć!, Pa!</i> .	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Podczas rozmowy utrzymuje uwagę na partnerze (np. poprzez kontakt wzrokowy, zwrócenie się do partnera, dotykanie go).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
zależny od kontekstu	☐	☐	Zaangażowany w aktywność adekwatnie komentuje; może potrzebować wsparcia w nawigacji (w dotarciu do odpowiednich zasobów słownikowych).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Używa zwrotów grzecznościowych (np. <i>dzień dobry, proszę</i> lub <i>dziękuję</i>).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Inicjuje/kończy konwersację za pomocą ciągów zaprogramowanych wiadomości (odtwarzając skrypty konwersacyjne) przez więcej niż dwie wymiany.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐

	☐	☐	Odtwarza kilka fragmentów zaprogramowanej wiadomości z pomocą w nawigowaniu lub przypomnieniami partnera komunikacyjnego, jeśli to konieczne.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Prowadzi konwersację (podczas wspólnej aktywności lub w sytuacji interakcji społecznej) przez więcej niż dwie wymiany.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Żartuje.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Demonstruje umiejętność kontynuowania rozmowy poprzez wybieranie komentarzy lub pytań.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Prosi o wykonanie różnych czynności (np. <i>Odwróć stronę</i> lub <i>Przynieś mi...</i>).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
przejęciowy ku niezależności	☐	☐	Podtrzymuje temat poprzez wtrącenia, spontaniczne zwroty, np. komentarze <i>Fajnie!</i> , <i>Fuj!</i> lub <i>Ja też</i> .	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Korzystając z zasobów osobistego systemu komunikacji przekazuje nowe informacje o osobistym znaczeniu.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Płynnie zmienia temat, zapowiadając to, np. zwrotem <i>Mam wiadomość</i> , <i>Muszę Ci coś powiedzieć</i> lub <i>Zgadnij, co się zdarzyło?</i> .	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Wybiera temat rozmowy, biorąc pod uwagę wspólne zainteresowania własne i partnera komunikacyjnego.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Zmienia styl komunikacji w zależności od partnera i/lub sytuacji.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Wie, kiedy/jak przerwać interakcję.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Upomina się o informacje (np. <i>Co będziemy robić?</i> , <i>Kiedy?</i> lub <i>Gdzie?</i>).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
niezależny	☐	☐	Zadaje pytania skoncentrowane na partnerze, specyficzne dla prowadzonej rozmowy, tematu.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Prosi o wyjaśnienie.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Podczas rozmowy adekwatnie, elastycznie i twórczo używa komentarzy i/lub pytań.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Inicjuje/zamyka konwersację za pomocą różnych komunikatów gotowych/zaprogramowanych oraz tworzonych na bieżąco.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Zadaje pytania skoncentrowane na partnerze, by kontynuować rozmowę z użyciem słownictwa specyficznego do tematu.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
☐	☐	Demonstruje umiejętność odpowiedniego inicjowania, utrzymywania, przedłużania i kończenia rozmów.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐	

Kompetencje strategiczne

Poziom umiejętności	Cele			Rodzaj odpowiedzi			
początkujący	☐	☐	Rozumie, że jego/jej komunikaty (niezależnie od modalności) mają wpływ na otoczenie lub partnera komunikacyjnego.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Rozpoznaje, że jego przekaz nie został odebrany lub został źle zrozumiany, daje temu wyraz zachowaniem, np. zdenerwowaniem.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
początkujący przejściowy	☐	☐	Wie, że powinna/powinien zwrócić uwagę partnera komunikacji przed zainicjowaniem własnego przekazu.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐
	☐	☐	Wie, że powinna/powinien powtórzyć komunikat, gdy ten został źle zrozumiany, zignorowany lub system nie aktywował się/nie wypowiedział wiadomości.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ☐

	☐	CO	Używa innych sposobów komunikacji (np. gestów, wokalizacji, zachowania) w wypadku, gdy jej/jego wiadomość nie została zrozumiana.	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	W razie potrzeby sięga po system komunikacji lub prosi o niego.	PP	PS	PG	PF
zależny od kontekstu	☐	CO	Z nowymi partnerami komunikacyjnymi stosuje „strategię wprowadzenia”, np. komunikuje: <i>Używam tego urządzenia do mówienia</i> lub wskazuje urządzenie, aby pokazać, że używa go do komunikacji, wskazuje „instrukcję” umieszczoną w zasięgu wzroku, ew. wyjaśnia w inny sposób, jak się komunikuje.	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Aktywnie angażuje partnera komunikacyjnego podczas interakcji, monitoruje jego uwagę i odbiór nadawanych komunikatów.	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Gdy napotka na załamanie komunikacji – stosuje strategie naprawcze, np. powtarza wiadomość, przeformułuje, podaje dodatkowe słowo lub informację ułatwiającą zrozumienie jego przekazu, kieruje uwagę rozmówcy na okno wypowiedzi, używa niewerbalnych wskazówek (gestów/ciała lub mimiki), podaje pierwszą literę potrzebnego słowa itp.	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Zaczyna stosować proste strategie zwiększania szybkości przekazu (np. strategia telegraficzna).	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Ponawia powtarzanie wiadomości, gdy została źle zrozumiana, zignorowana lub system nie aktywował się/nie wypowiedział jej.	PP	PS	PG	PF
przejściowy ku niezależności	☐	CO	Samodzielnie stosuje „strategię wprowadzenia” nieznanego partnera do komunikacji, np. poprzez instrukcje opisujące, jak najlepiej się z nią/nim komunikować.	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Komunikuje zamiar wzięcia udziału w rozmowie, np. poprzez <i>Mam pytanie, Chciałabym/chciałbym coś powiedzieć, Proszę posłuchać.</i>	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Rozpoznaje, że zamierzona wiadomość nie została zrozumiana, i używa komunikatu ostrzegającego, np.: <i>Nie zrozumiałeś mnie, Nie o to chodzi, Powiem to inaczej.</i>	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Aktywnie zarządza interakcją, np. wtrąca słowa <i>poczekaj</i> lub <i>chwilczkę</i> , gdy informuje słuchacza, że jest zajęty.	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Sygnalizuje zmianę tematu odpowiednim komunikatem, np. <i>Chciałbym/czy mogę zmienić temat?</i>	PP	PS	PG	PF
niezależny	☐	CO	Samodzielnie wykorzystuje kilka strategii, aby zapobiegać lub naprawiać zakłócenia w komunikacji.	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Planuje z wyprzedzeniem, aby efektywnie uczestniczyć w rozmowie czy spotkaniu (np. tworzy i zapisuje wiadomości dla lekarza przed wizytą).	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Wybiera tryb komunikacji odpowiedni do różnych sytuacji i słuchaczy.	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Kreatywnie wykorzystuje funkcje systemu, aby skutecznie i wydajnie się komunikować.	PP	PS	PG	PF
	☐	CO	Samodzielnie analizuje błędy w interakcjach i opracowuje strategie ich rozwiązania.	PP	PS	PG	PF

Arkusz celów AAC

Legenda dotycząca rodzaju podpowiedzi znajduje się na str. 6 oraz 15

Cel	Umiejętność z tabeli celów	Partner znajomy/niezajomy	Aktywność rutynowa/nowa	Rodzaj podpowiedzi	Kryterium % lub innej
Cel długoterminowy A				CO ☐ PP ☐ PS ☐ PG ☐ PF ☐	
Cel krótkoterminowy 1				CO ☐ PP ☐ PS ☐ PG ☐ PF ☐	
Cel krótkoterminowy 2				CO ☐ PP ☐ PS ☐ PG ☐ PF ☐	

Cel	Umiejętność z tabeli celów	Partner znajomy/niezajomy	Aktywność rutynowa/nowa	Rodzaj podpowiedzi	Kryterium % lub inne
Cel długoterminowy B				CO ☐ PP ☐ PS ☐ PG ☐ PF ☐	
Cel krótkoterminowy 1				CO ☐ PP ☐ PS ☐ PG ☐ PF ☐	
Cel krótkoterminowy 2				CO ☐ PP ☐ PS ☐ PG ☐ PF ☐	

Cel	Umiejętność z tabeli celów	Partner znajomy/niezajomy	Aktywność rutynowa/nowa	Rodzaj podpowiedzi	Kryterium % lub inne
Cel długoterminowy C				CO ☐ PP ☐ PS ☐ PG ☐ PF ☐	
Cel krótkoterminowy 1				CO ☐ PP ☐ PS ☐ PG ☐ PF ☐	
Cel krótkoterminowy 2				CO ☐ PP ☐ PS ☐ PG ☐ PF ☐	

Raport postępów

Data.....

Kompetencje	Poziom umiejętności				
	początkujący	początkujący przejściowy	zależny od kontekstu	przejściowy ku niezależności	Niezależny
Językowe	%	%	%	%	%
Operacyjne	%	%	%	%	%
Społeczne	%	%	%	%	%
Strategiczne	%	%	%	%	%

Data.....

Kompetencje	Poziom umiejętności				
	początkujący	początkujący przejściowy	zależny od kontekstu	przejściowy ku niezależności	Niezależny
Językowe	%	%	%	%	%
Operacyjne	%	%	%	%	%
Społeczne	%	%	%	%	%
Strategiczne	%	%	%	%	%

Data.....

Kompetencje	Poziom umiejętności				
	początkujący	początkujący przejściowy	zależny od kontekstu	przejściowy ku niezależności	Niezależny
Językowe	%	%	%	%	%
Operacyjne	%	%	%	%	%
Społeczne	%	%	%	%	%
Strategiczne	%	%	%	%	%

Data.....

Kompetencje	Poziom umiejętności				
	początkujący	początkujący przejściowy	zależny od kontekstu	przejściowy ku niezależności	Niezależny
Językowe	%	%	%	%	%
Operacyjne	%	%	%	%	%
Społeczne	%	%	%	%	%
Strategiczne	%	%	%	%	%

Przegląd składników DAGG – 2

A. Kontinuum Poziomów Umiejętności Komunikacyjnych

Inspirowane pracą dr Patricii Dowden, CCC-SLP Kontinuum Poziomów Umiejętności Komunikacyjnych opisuje obserwowalne zachowania komunikacyjne, które pozwalają na wgląd w obecne i potencjalne umiejętności osoby oraz wskazują jej mocne strony. Poziomy pozostają na dynamicznym kontinuum: wyznaczają kierunek oceny, jak dana osoba komunikuje się teraz, jakie cele należy wyznaczyć, aby wspierać wzrost jej niezależności na obecnym poziomie i jakie „cele na przyszłość” wprowadzić, aby dalej rozwijać jej umiejętności komunikacyjne.

B. Kompetencje komunikacyjne

Zdolność komunikowania się z innymi nie jest wrodzona. Wszyscy musimy nauczyć się umiejętności wymaganych do skutecznej i wydajnej komunikacji z różnymi ludźmi i w różnych sytuacjach. W wypadku osób korzystających z systemu AAC na kompetencje mają wpływ warunki pojawiające się w otoczeniu, partnerzy komunikacyjni, a także wyzwania wynikające z niepełnosprawności i ograniczeń systemu komunikacji. Aby użytkownik AAC mógł osiągnąć możliwie największą niezależność w komunikacji i najwyższy poziom komunikatywności, konieczne jest, byśmy wyznaczali cele w ramach następujących czterech kompetencji:

- **K. językowe** – rozumienie i ekspresja językowa; uczenie się i używanie słownictwa w coraz większej liczbie, różnorodności i złożoności; uczenie się i używanie kodów językowych specyficznych dla własnego systemu AAC.
- **K. operacyjne** – szeroko rozumiana zdolność do obsługi, kształtowania i utrzymania funkcjonalności systemu komunikacji.
- **K. społeczne/pragmatyczne** – umiejętności potrzebne do skutecznego komunikowania się w sytuacjach społecznych (strategie dyskursu).
- **K. strategiczne** – strategie przewyższania lub minimalizowania ograniczeń funkcjonalnych systemu AAC (np. niedostateczna szybkość, brak prozodii) oraz zapobieganie i naprawa sytuacji załamania się komunikacji/rozmowy.

C. Planowanie interwencji

1. **Łańcuch podpowiedzi** – podaje hierarchię sposobów postępowania/podpowiadania (od najmniejszego do największego), aby wywołać zachowanie komunikacyjne osoby uczącej się. Może stać się systematycznym sposobem mierzenia postępu, a także służyć podnoszeniu kompetencji partnerów komunikacyjnych. Ostatecznym celem jest, aby osoba używająca AAC podejmowała akty komunikacji z możliwie najmniejszą ingerencją, naciskiem, dyrektywnością, a wyłącznie w ślad za jak najbardziej naturalnymi sygnałami konwersacyjnymi w interakcji.

Przykład hierarchicznego łańcucha podpowiedzi:

Sytuacja: Wejście do pokoju Cel: Pozdrowienie wszystkich: „Cześć!”				
podpowiedź naturalna (PN)	podpowiedzi pośrednie (PP)	bezpośrednia podpowiedź słowna (PS)	bezpośrednia podpowiedź gestem / światłem (PG)	bezpośrednia podpowiedź fizyczna: (PF)
inni się witają	<u>Światłem</u> : chwilowe oświetlenie narzędzia do komunikacji. <u>Słowem</u> : „Słyszałeś co oni powiedzieli?” lub „Ciekawe, co mógłbyś powiedzieć?”, „Odpowiedz!”. <u>Gestem</u> : pomachanie ręką lub wskazanie na osoby w otoczeniu.	Wypada powiedzieć „Cześć!”.	Wskazanie lokalizacji hasła „Cześć!” w narzędziu/na urządzenie bez jego aktywacji.	Krótką pomoc fizyczna w wyborze właściwego symbolu lub komórki na urządzeniu.

2. **Cele** – przecięcie poziomów umiejętności i obszarów kompetencji komunikacyjnych określa cele w ramach „siatki dynamicznych celów AAC”. Cele są „dynamiczne”, ponieważ opierają się na najlepszych, jakie znamy obecnie badaniach i doświadczeniach klinicznych. Należy pamiętać, że cele proponowane w DAGG-2 są celami SZEROKIMI, pozwalającymi przede wszystkim uzyskać obraz kompetencji komunikacyjnych użytkownika AAC.
3. **Arkusze celów** – pomagają zaplanować roczne, długoterminowe i/lub krótkoterminowe cele na podstawie celów określonych w DAGG-2. Wybrane cele zostaną następnie przeniesione do wymaganych dokumentów Twojej placówki (np. IPET).
4. **Raport postępów** – użyj tego narzędzia, aby rejestrować postępy w osiąganiu celów w każdym obszarze kompetencji i/lub na każdym poziomie umiejętności w odstępach czasu odpowiednich dla Twojej placówki lub otoczenia. Zapisz procent celów osiągniętych w określonym obszarze/poziomie kompetencji. Na przykład w ramach celów odnoszących się do kompetencji językowych Laury (patrz: przykład w kolejnym dodatku) dziewczynka osiągnęła 40% celów z poziomu „Początkujący” (Emergent) i 10% z „Początkujący przejściowy” (Emergent Transitional). Jakkolwiek umiejętności językowe Laury są na poziomie „Początkujący” – jednak demonstruje ona postęp w kierunku następnego poziomu umiejętności.

Uwaga: W ewidencji swojej placówki możesz również odnieść się do postępów na poziomie podpowiedzi, aby odzwierciedlić mniejsze postępy w zakresie określonych umiejętności/celów. Na przykład Laura osiągnęła 40% celów językowych na poziomie początkującym, jednak nadal wykazuje postępy, ponieważ teraz potrzebuje tylko PS (bezpośrednich podpowiedzi słownych) dla $\frac{3}{4}$ celów.

Przypadek Laury

Laura ma 4 lata i właśnie otrzymała nowy system komunikacji. Rozumie mowę i śledzi tok rozmowy. Zaczyna używać prostych, jednoznacznych symboli w motywujących sytuacjach lub ulubionych czynnościach. Ponadto zaczyna wykazywać większe zainteresowanie w interakcjach społecznych, co jest jednym z głównych powodów, dla których przedszkolny logopeda zaproponował wprowadzenie zaawansowanego urządzenia komunikacyjnego. Poniżej znajduje się obraz umiejętności Laury w odniesieniu do Kontinuum Poziomu Umiejętności.

	POZIOM UMIEJĘTNOŚCI					uwagi
	początkujący	początkujący przejściowy	zależny od kontekstu	przejściowy ku niezależności	niezależny	
rozumienie	☐	☐	✓	☐	☐	
ekspresja	☐	✓	☐	☐	☐	
interakcje społeczne	☐	✓	☐	☐	☐	
czytanie/ pisanie	✓	☐	☐	☐	☐	

Wybór celów dla Laury:

Ogólnie wydaje się, że Laura jest na poziomie „początkującym, przejściowym”. Jest wprawdzie „początkująca” w zakresie czytania i pisania, jednak zauważamy również potencjał wzrostu w kierunku „zależna od kontekstu” w obszarze rozumienia. Z tabeli celów AAC wybraliśmy następujące cele i oznaczyliśmy rodzaj podpowiedzi, których będzie obecnie potrzebowała, aby wesprzeć skuteczną komunikację:

Kompetencje językowe:

A	☐	Wykorzystuje konsekwentnie co najmniej 3 sygnały, aby kontrolować swoje najbliższe otoczenie (np. <i>jeszcze, pomóż lub już/stop/koniec/przestań</i>). Może używać przedmiotów, obrazków, znaków, słów.	PP ☐	PS ✓	PG ☐	PF ☐
B	☐	Upomina się, komentuje, oznacza/etykietuje/nazywa rzeczywiste przedmioty pojedynczym symbolem rzeczownika, spośród 2 lub więcej symboli w znanej procedurze/kontekście.	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ✓

Kompetencje operacyjne:

A	☐	Przynosi/dopomina się narzędzi AAC w rutynowych lub znanych działaniach z przypomnieniami od partnerów w razie potrzeby.	PP ☐	PS ☐	PG ✓	PF ☐
B	☐	Lokalizuje słownictwo często jej/mu potrzebne z powodu rutyny dnia lub osobistych zainteresowań (np. wyrażające prośby o wysoce motywujące przedmioty/czynności, częste odczucia, potrzeby, pozdrowienia).	PP ☐	PS ☐	PG ☐	PF ✓

Kompetencje społeczno/pragmatyczne:

A	☐	Prowadzi konwersacyjną wymianę w znanych aktywnościach lub w interakcjach w formule „bez możliwości popełnienia błędu” (np. podczas czytania uczestniczącego z jedną nagraniem na komunikatorze frazą).	PP ☐	PS ☐	PG ✓	PF ☐
B	☐	Odpowiada na inicjowanie lub zakończenie interakcji za pomocą jednoelementowej wypowiedzi, np. <i>Cześć!, Pa!</i> .	PP ☐	PS ✓	PG ☐	PF ☐

Kompetencje strategiczne:

A	☐	Wie, że powinna/powinien powtórzyć wiadomość, gdy ta została źle zrozumiana, zignorowana lub system nie aktywował się/nie wypowiedział wybranego komunikatu.	PP ☐	PS ☐	PG ✓	PF ☐
---	--------------------------	--	--------------------------------	--------------------------------	---------	--------------------------------

Formułowanie celów dla Laury:

Myśląc o jej dziennym harmonogramie i aktywnościach motywujących, wykorzystaliśmy Arkusz roboczy celów AAC, aby sformułować następujące cele do jej IPET-u:

1. Cel długoterminowy: *używając swojego urządzenia do komunikacji, Laura nazywa głównych bohaterów i miejsca podczas czytania książeczek ze znajomym partnerem z 80% dokładnością przy zastosowaniu odpowiedzi pośrednich (PP).*

Cel krótkoterminowy: *Laura nazywa głównych bohaterów i miejsca podczas czytania książeczek ze znajomym partnerem z 80% dokładnością przy zastosowaniu bezpośrednich odpowiedzi słownych (PS).*

Uwaga: Cel ten odnosiłby się zarówno do celów językowych (B), jak i operacyjnych (A i B).

2. Cel długoterminowy: *używając swojego urządzenia do komunikacji Laura inicjuje interakcję i angażuje się na zmianę (co najmniej 2 wymiany), komentując (np. jeszcze, fajnie, twoja kolej) ze znajomymi partnerami podczas zabawy (np. bańki, prosta gra planszowa) z 80% dokładnością przy zastosowaniu odpowiedzi pośrednich (PP).*

Cel krótkoterminowy: *używając swojego urządzenia do komunikacji Laura inicjuje interakcję i angażuje się na zmianę (co najmniej 2 wymiany), komentując (np. jeszcze, fajnie, twoja kolej) ze znajomymi partnerami podczas zabawy (np. bańki, prosta gra planszowa) z 80% dokładnością przy zastosowaniu bezpośrednich odpowiedzi słownych (PS).*

Uwaga: Cel ten odpowiadałby celom językowym (B), operacyjnym (A i B), społeczno/pragmatycznym (A i B) oraz celowi strategicznemu.

3. Cel długoterminowy (operacyjny A): *Laura przynosi swoje narzędzie komunikacji do wszystkich aktywności w swoim codziennym harmonogramie z 80% dokładnością przy zastosowaniu odpowiedzi pośrednich (PP).*

Cel krótkoterminowy: *Laura przynosi swoje narzędzie komunikacji do 3/6 aktywności w swoim codziennym harmonogramie z 80% dokładnością. Laura przeniesie swoje urządzenie komunikacyjne do 3/6 aktywności w swoim codziennym harmonogramie z 80% dokładnością przy zastosowaniu bezpośrednich odpowiedzi słownych (PS).*

Raport postępów Laury:

W naszym pierwszym raporcie okresowym wykorzystaliśmy formularz „Raport postępów w realizacji celów AAC”, by na jego podstawie sformułować następującą ocenę postępów Laury:

Laura stale robi postępy w realizacji swoich długoterminowych celów. Pozostaje na poziomie „Początkująca, przejściowa” w zakresie kompetencji językowych. Poczyniła postępy w 2/4 celów językowych. W czasie wstępnej oceny wymagała albo pośredniej, albo bezpośredniej pomocy fizycznej (PPF lub PF), a obecnie wymaga tylko bezpośredniej pomocy słownej (PS) do wspierania udanych interakcji. Uczestniczy w rozmowie, zachowując strukturę naprzemienną, prowadząc co najmniej 2 wymiany podczas motywujących aktywności z mniejszą liczbą odpowiedzi (PS) w porównaniu z oceną wstępną (PF). Ponadto zrealizowała swój krótkoterminowy cel operacyjny. Konsekwentnie przynosi swoje narzędzie komunikacji do połowy swoich codziennych czynności po odpowiedzi słownej.

Odniesienia i bibliografia

- Becker, T. & Schneider, H. (2010). *Selecting, Implementing and Monitoring AAC Goals for Communicative Success*. Presented at ATIA.
- Beukelman, D. & Mirenda, P. (2005). *Augmentative and Alternative Communication: Management of Severe Communication Disorders in Children and Adults* (3rd ed.). Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Company.
- Blackstone, S. (2008). Principles for classrooms with students who use AAC. *Augmentative Communication News*. Vol. 20, No. 4.
- Blackstone, S. & Berg, M.H. (2003). *Social Networks: A Communication Inventory for Individuals with Complex Communication Needs and their Communication Partners. Inventory Booklet*. Order over the internet at www.augcominc.com
- Burkhart, L. & Porter, G. (2006). "Partner-Assisted Communication Strategies for Children Who Face Multiple Challenges" presented at The Biennial International Association of Augmentative and Alternative Communication Conference, Dusseldorf, Germany.
- Cottier, C., Doyle, M. & Gilworth, K. (1997). *Functional AAC Intervention: A Team Approach*. Austin, TX: PRO-ED, Inc.
- Cress, C. (2007). Strategies for Incorporating Formal AAC Into Children's Earliest Communication Interactions. *Augmentative and Alternative Communication*, 16(1), 7-10.
- Diener, B. & Elder, P. (2008). *Chain of Cues. DynaVox Technologies Implementation Toolkit*. Accessed from <http://www.dynavoxtech.com/implementation-toolkit/>
- Dowden, P.A. & Cook, A. M. (2002). *Selection Techniques for Individuals with Motor Impairments*. In J. Reichle, D. Beukelman & J. Light (Eds.). *Implementing an Augmentative Communication System: Exemplary Strategies for Beginning Communicators*. Baltimore, MD. Brookes P. 395-432 <http://depts.washington.edu/augcomm/index.htm>.
- Huer, M. B. & Miller, L. (2011). *Test of Early Communication and Emerging Language (TECEL)*. Pro-Ed, Inc. Austin, Texas.
- Gillette, Y. (2003). *Achieving Communication Independence: A Comprehensive Guide to Assessment and Intervention*. Super Duper Publications.
- Goossens', C., Crain, S. & Elder, P. (1999). *Engineering the Preschool Environment for Interactive Symbolic Communication* (4th ed.). Birmingham, AL: Southeast Augmentative Communication Conference Publications.
- Hodgdon, L. (1995). *Visual Strategies for Improving Communication: Practical Supports for School and Home*. Troy, MI: Quirk Roberts Publishing.
- Karlen, E. (1992). "Environmental Communication Teaching" presented at The 1992 Biennial ISAAC Conference, Philadelphia, Pennsylvania.
- Light, J. (1989). Toward a Definition of Communicative Competence for Individuals Using Augmetnative and Alternative Communication Systems. *Augmentative and Alternative Communication*, 5(2), 137-144

Light, J. et. al. (1992). Instructing facilitators to support the communication of people who use augmentative communication systems. *Journal of Speech and Hearing Research*, 35, 865-875.

Light, J. (1996). "Communication is the Essence of Human Life": Reflections on Communicative Competence. *AAC. Augmentative and Alternative Communication*, 13, 61-70.

Light, J. & Binger, C. (1998). *Building Communicative Competence with Individuals Who Use Augmentative and Alternative Communication*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Company.

Light, J., Beukelman, D., & Reichle, J. (Eds.).(2003). *Communicative Competence for Individuals Who Use AAC: From Research to Effective Practice*. Paul H. Brookes Publishing Co.

Nelson, N. W. (1992). Performance is the Prize: Language competence and performance among AAC users. *Augmentative and Alternative Communication*, 8(1), 3-18.

Riechle, J., York, J. & Sigafoos, J. (1991). *Implementing Augmentative and Alternative Communication: Strategies for Learners with Severe Disabilities*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Company.

Schneider, H. & Clarke, V. (2009, 2010). *A Dynamic AAC Goals Planning Guide: Addressing Competence across Ability Levels*. Presented at ASHA, 2009 and ISAAC, 2010.

SET-BC (2008). *AAC Curriculum Outline*. Retrieved December 17, 2008 from http://setbc.org/setbc/communication/aac_curriculum_outline.html

Dziękujemy i doceniamy:	
Zespół kliniczny logopedów w DynaVox Mayer-Johnson i Trinę Becker, MS, CCC-SLP, którzy prezentują stałą poziom motywacji i gotowość współpracy nad materiałem od początku aż do... następnej wersji!	Zespół kreatywny w DynaVox Mayer-Johnson za wprowadzenie tych materiałów w życie!
Logopedów w Dynamic Therapy Associates, Inc., którzy wdrażają każdą nową wersję!	Wszystkich rodziców i profesjonalistów, którzy przyjęli to narzędzie z entuzjazmem i korzystają z niego, by iść naprzód. ~ V. Clarke i H. Schneider

Bibliografia polskiej adaptacji DAGG-2

Dońska-Olszko M., Smyczek A. (2016), *Edukacja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną i sprzężoną*. Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa

Michalik M, (2018), *Lingwistyczno-logopedyczne podstawy komunikacji alternatywnej i wspomagającej*. Kraków, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego

Porayski-Pomsta J. (2015), *O rozwoju mowy dziecka. Dwa studia*. Warszawa, Dom Wydawniczy Elipsa

Smyczek A. (2020), *"Chcę, by komunikował się lepiej!" Koncepcja kompetencji komunikacyjnych użytkownika AAC jako klucz do stanowienia celów edukacyjnych*. [w:] *Terapia Specjalna* nr 11/2020, Forum Media Polska, Poznań

Smyczek A. (2018), *Diagnozowanie w stosowaniu komunikacji wspomagającej i alternatywnej* [w:] *Forum Logopedy* nr 11, 2018, s. 48-52, Forum Media Polska, Poznań

Smyczek A. (2012), *Wykorzystanie funkcji komunikacji w programowaniu pracy logopedycznej i edukacyjnej z dziećmi nie posługującymi się mową* [w:] Porayski-Pomsta J., Przybysz-Piwkova M. [red.], *Interwencja logopedyczna. Z Prac Towarzystwa Kultury Języka, Tom VIII*, Warszawa

von Tetzchner S., Martinsen H. (2002). *Wprowadzenie do wspomagających i alternatywnych sposobów porozumiewania się*. Warszawa, Stowarzyszenie "Mówić bez Słów"

Podziękowania

Serdecznie dziękuję wszystkim osobom i zespołom, które przyczyniły się do powstania i testowania polskiej wersji DAGG-2, a w szczególności:

prof. dr hab. Ewie Haman oraz **dr Magdalenie Kochańskiej**, psycholingwistkom i twórczyniom narzędzi diagnostycznych do oceny sprawności językowych, za przychylność, otwartość i wrażliwość na potrzeby społeczności AAC, za czas, dyskusję i bezcenne wskazówki dotyczące adaptacji DAGG-2 dla polskojęzycznych użytkowników,

Mai Kłodzie-Leszczyńskiej, terapeutce i specjalistce AAC, za merytoryczne rozmowy, wsparcie tłumaczenia, za uważność, troskę o jasność sformułowań i za życzliwe, mobilizujące pytania, dzięki którym prace nad DAGG-2 znalazły swój finał.

tobii **dynavox**

www.tobiidynavox.com

Copyright © 2015 Tobii Dynavox. All rights reserved.

Wersja polska:

prAACownia
ALINA SMYCZEK

www.praacownia.pl

Copyright © 2023 Alina Smyczek prAACownia.

Wszystkie prawa zastrzeżone